

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijweg 174, Rotterdam-8

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

...voor koningen en alle hooggeplaatsten

■ De bidders van het laatste uur

Efficiënte geldbelegging is in deze tijd van geldontwaarding een van de meest nijpende problemen. Dus had ik veel geluk toen ik voor de luttele som van drie kwartjes opnieuw in het bezit kwam van een schat van humor, geoffreerd nog wel door de Schot Bruce Marshall in diens „De werkers van het laatste uur.”

In dit boek groeit de kleine, onaanzienlijke abbé Gaston, oorlogs-invalide, uit tot een christen van groot formaat — door kleine woorden, kleine daden. Hardnekkig weigert de abbé zwarthandelaren, duitse soldaten, Gestapo-officieren, communisten, de centraal-verwarmde dame van lichte zeden en haar collega's als oud vuil op één hoop te gooien. Das Gebot der Stunde is bij hem niet geboren uit theologisch-philosophische overwegingen, maar uit de steeds actueel-concrete vraag: wat zou Christus zeggen, doen? Even weldadig is zijn aarzeling in de chaotische verwarring, veroorzaakt door twee wereldoorlogen, definitieve uitspraken te doen over de verbijsterende menselijke, sociale en politieke problematiek.

Hij weet de laatste antwoorden ook niet, maar laat ze over aan God. Hoewel toegewijd lid van de r.k. Kerk, stijgt de abbé in al zijn simpelheid ver uit boven wat hem geleerd is: als zo vaak, gelukkig, blijkt de Leer sterker dan de (ge)leer(dheid). En bovenal: deze werker van het laatste uur is ook een bidder van het laatste uur. Hij moet Paulus goed begrepen hebben: ik vermaan u dan aller-eerst gebeden, voorbeden en dankzeggingen te doen voor alle mensen, voor koningen en alle hooggeplaatsten... 1 Tim. 2:1-7.

■ Voor alle mensen...

Ja, zo schrijft de jood van Tarsen, Paulus, aan zijn assistent, de half-jood Timotheüs. En hij schrijft dit met het oog op gemeenten die gehoord hebben dat het heil is uit de joden — maar die daaraan soms een judaïserende tendens verbonden. Voor hen schrijft Paulus, en dat vóór alle (andere) dingen: ik vermaan u te bidden voor

alle mensen. Niet alleen voor joden, niet voor één nationaliteit, niet voor één groep mensen, maar voor elke groep, elke soort.

Dat is hier onmiskenbaar de betekenis van het woord „alle”: mensen van elke rang, stand, positie, nationaliteit. In overeenstemming met wat hij elders schrijft: in Christus is er geen Jood of Griek, vrije of slaaf, man of vrouw. Bij God is geen aanzien des persoons: Hij tilt de kin van de voor Hem geknielde niet op, om eerst te kijken wie Hij voor zich heeft. Het geeft geen winst of je jood bent, het bezorgt je geen verlies als je maar slaaf bent.

Desondanks licht Paulus er toch één groep uit, die hij met alle nadruk noemt: Koningen en alle hooggeplaatsten. Waarom?

■ ...niemand uitgezonderd!

Dát Paulus toch deze groep apart noemt, heeft zo zijn reden. Timotheüs verblijft in Efeze (tegen wil en dank, 1:3). De geaardheid van de bevolking (Hand. 19; 1 Cor. 15:32) vroeg om een regering met straffe hand. Bovendien schrijft Paulus deze brief denkkelijk t.t.v. Nero. Dat zegt al genoeg: ieder kent de vijandige instelling van deze beruchte keizer t.a.v. de christenen (en niet alleen hen!), en weet hoe de hooggeplaatsten, Nero's vertrouwden in en buiten Rome, de hele scale van hoge ambtenaren in het hele rijk zijn wrede bevelen slaafs of met ongekende ijver ten uitvoer brachten.

Moet men voor zulke lieden bidden...? 't Ware te begrijpen dat men deze ene groep van de voorbede uitsloot. Maar het „voor alle mensen” kent geen uitzonderingen. Juist zij, die krachtens hun hoge positie zoveel goed of kwaad kunnen doen, hebben er récht op dat Christus' gemeente de heersende nood aan God voorlegt, het goede voor hen zoekt, hen opdraagt aan God en dank zegt voor „Gods dienseresse u ten goede”. Paulus predikt geen opstand der christelijke horden, maar christelijke onderdanigheid: opdat wij een stil en rustig leven mogen leiden. Wel een leven dat niet verontrust wordt door oorlog, op-

stand (Efeze), vervolging en verdrukking.

■ God wil het

Dat is inderdaad het eerste doel. En voor velen het enige. Maar Paulus wijst op wat daarachter ligt: ...in alle godsvrucht en waardigheid. Dus: in de vreze des HEREN, die zichtbaar wordt in het leven, de omgang met de andere mensen. Het doel van dit gebed is: volop en voluit christen te mogen zijn, een christelijke levensstijl te kunnen en mogen voeren op elk terrein zonder daarin van hogerhand beknot, gehandicapt, tegengewerkt te worden.

En deze instelling is goed en acceptabel voor God, onze Redder, die (immers) wil dat alle mensen gered worden: ook koningen en excellenties. De bidders van het laatste uur moeten volledig staan achter Gods oecumenisch program: ...uit alle rang en stand, volk en natie.

Zo liggen de stukken toch? Er is maar één (echte) God. En waar er maar één God is, is er ook maar één heilsweg, één weg ter redding, één Middelaar tussen God en (alle) mensen: de mens Christus Jezus, die zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen. Voor koningen en onderdanen, groot-industriëlen en werknemers, millionairs en hongerlijders, geleerden en simpele zielen.

Wie zó bidt, is in overeenstemming met Gods wil. God staat erachter — het is niet zinloos. Hij wil immers dat alle mensen tot erkenning der waarheid komen. Dát is hun redding.

Heeft Paulus dat niet zelf ervaren, zelfs toen hij door toedoen van vijandige overheden in Rome gevangen zat? „U groeten al de heiligen, inzonderheid die aan het huis des keizers verbonden zijn” (Philipp. 4:22)!

■ De tijd is er rijp voor

Dat was voor Paulus even troostrijk als vanzelfsprekend: de gegeven situatie staat zo'n gebed niet in de weg, maar vraagt erom! Want het getuigenis van Gods wil tot redden is te rechter tijd

gekomen: op de van God bestemde tijd en dus ook ten tijde van een Nero. Juist nu, zegt hij, is 't de geëigende tijd om te bidden voor koningen en alle hooggeplaatsten. God wil zélf dat alle mensen gered worden — dus is 't gebed niet uitzichtloos.

God zelf ook heeft 't parool gegeven: een getuigenis waartoe ik nu uitgerekend als heraut en gezant (aan)gesteld ben — als een leermeester der heidenen in geloof en waarheid. Hoe zal Paulus hier gedacht hebben aan zijn roeping. Juist hij (1:12 v.v.) is „een uitverkoren werktuig om mijn Naam te brengen voor heidenen en koningen...” (Hand. 9:15). Paulus is Gods garantiebewijs in eigen persoon! Zó had God het zich voorgesteld. En dus bleef Paulus' gebed zelfs in Rome's gevangenis niet zonder uitwerking. De tijd is rijp voor de werkers van het elfde uur om te bidden voor koningen en alle hooggeplaatsten. Niet iedereen is in de gelegenheid te spreken met de leden van het koninklijk huis of met ministers. Dat zijn er maar enkelen. Maar wel ieder kan bidden — te rechter tijd — om wijsheid, erkenning der waarheid voor „onze geëerbiedigde koningin” en haar raadslieden. Daar heeft zij récht op! En God wil het!

IN DIT NUMMER

Pagina 245

Ds E. R. Postma,
...voor koningen en alle
hooggeplaatsten

Pagina 246

Prof. C. Veenhof,
„bij de gratie Gods Koningin”

Pagina 251

De praktijk van nnsgebed

Pagina 252

D. W. L. Milo,
Water

Pagina 253

Ds J. Meester,
Cape May (1)

Pagina 254

Open brief van het N.E.V. aan
alle anti-revolutionairen
„Menswaardig sterven”

„bij de gratie Gods Koningin”

Het zilveren ambtsjubileum van koningin Juliana geeft er alle aanleiding toe ons te bezinnen op de aard van het Nederlandse koningschap, het koningschap van het Huis van Oranje. Temeer is dat het geval nu in de politieke, de staatkundige crisis die ons volk teistert ook dat koningschap voluit is betrokken.

„bij de gratie Gods”

I

Wanneer men over het koningschap wil denken of spreken moet men vooraf een keus doen, een voor-wetenschappelijke, een geloofskeus. En wel deze: is de macht, het gezag van de overheidspersonen in laatste instantie uit **God** of uit de **mensen**. Niet alleen moet men een keus doen, iedereen **doet** ook die, feitelijk en zakelijk! Als men poneert dat de overheidsmacht — hoe groot of klein die is, welk karakter die bezit, door welke functionarissen ze wordt gedragen en op welke wijze deze in het proces der historie aan bepaalde personen werd toevertrouwd — **niet** van God komt, niet Gods gave en opdracht is, dan gelooft men dat deze uit de mensen opkomt, en dus een puur menselijke aangelegenheid is. Men moet dan uiteraard ook met puur menselijke argumenten verklaren en bewijzen waarom er een overheid, een regering moet zijn, welke macht die bezit en hoe zij er moet komen enz. enz. Of ook — men koestert de overtuiging dat een overheid uit den boze is en die dus zo spoedig mogelijk dient te verdwijnen.

Het stond voor christenen die de Heilige Schrift aanvaardden als het gezaghebbende woord van God door alle eeuwen heen onwrikbaar vast dat overheidspersonen, hoe die ook mogen worden genoemd — keizer, koning, president, stadhouder, minister, burgemeester enz. — de macht die zij bezitten in laatste instantie van God ontvangen: elke dag opnieuw, als een geschenk en als een opdracht. Aan dit geloof — het is inderdaad voor de volle honderd procent geloof! — ontzinken momenteel veel christenen. Dat manifesteert zich duidelijk daarin dat men de Schriftuitspraken waarin over de overheid als Gods dienaar wordt gesproken met merkwaardige exegetische manipulaties in hun tegendeel omzet. (Zo deed b.v. dr. Stern in zijn dissertatie met Rom. 13.) Of rondweg verklaart het in dit opzicht met Paulus **niet** eens te zijn. (Zo prof. Kuitert in zijn bespreking van de genoemde dissertatie.)

Omdat de paulinische uitspraken in Rom. 13:1, 2 over de overheid ook van beslissende betekenis zijn voor de juiste waardering van het koningschap wil ik eerst aandacht vragen voor deze ongelofelijk veel omvattende en diep grijpende woorden. Ik doe dat in een reeks opmerkingen daarover.

II

In de eerste plaats moet men bij de overweging van dit Schriftgedeelte voor ogen houden dat Paulus dit woord richt tot **onderdanen** en niet tot overheden. Hij schrijft immers: „**Ieder mens** moet zich onderwerpen aan de overheden — er staat letterlijk: exousiai, „machten” — die boven hem staan. Deze oproep is voorts één van zijn aanwijzingen omtrent het leven van de christenen in kerk en wereld. Het is een moment uit de oproep hun „lichamen” — hun totale, door middel van hun lichamelijkeheid hier en nu functionerende leven: hun innerlijke levenshouding en levensgedrag — te maken tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer. Anders gezegd: het zich onderwerpen aan de boven hen staande „machten” is een moment in de door God voorgeschreven „redelijke erediensdienst”. Of, nog weer anders gezegd: het is een openbaring daarvan dat de christenen gebroken hebben met het „levensschema” van „deze (gevallen en God-loze) wereld” en een „metamorphose”, een „gedaanteverandering” ondergingen, waardoor een radicale verandering in hun levensinzicht, hun levensuitzicht, hun levensdoel, hun levensdaden optrad. Een verandering die zich vooral daarin manifesteert dat zij gaan zoeken — goed keuren en volbrengen — de goede, Gode welgevallige en vomaakte wil van God.

III

Het moet verder onze aandacht hebben dat Paulus niet spreekt over de „staat”. Er is eindelijk filosofieerd over het begrip, de idee „staat”. En men doet dat nog steeds. Maar een allen bevredigende omschrijving ervan heeft nog nooit iemand gegeven. Het is met een „staat” precies zo als met alle concrete verbanden in de menselijke samenleving: ze bestaan, ze zijn realiteiten, maar ze begripsmatig vatten ten einde toe kan niemand. En de bijbel doet dat wel het allerminst. Evenmin gaat het in Rom. 13 over onpersoonlijke instanties, die zich gedragen volgens een bepaalde inherente, onweerstaanbare wetmatigheid. Dergelijke instanties bestaan er eenvoudig in de werkelijkheid niet! Wat men als zodanig aan de man probeert te brengen zijn speculatieve figuren, gedachten-dingen. Neen, Paulus bedoelt met „machten”, **concrete** „machten”. Dat wil zeggen: mensen die „macht” bezitten en uitoefenen. Met dezen kregen de christenen te maken. Het waren

de romeinse machthebbers: „hoofdliden”, „landvoogden”, „stadhouders”, de keizer. Ten opzichte van deze met „macht” beklede lieden moesten de gelovigen zich verantwoorden; door hen werden ze ongemoeid gelaten of berecht; vrijgesproken of veroordeeld en gestraft. Zie, aan die mensen moeten de discipelen van Christus gehoorzaam zijn, om Gods wil en dus om des gewetens wil.

IV

Wij moeten er voorts ter dege op letten dat als Paulus de overheid als „macht” aanduidt hij daarbij niet denkt aan een „feitelijke” macht in tegenstelling b.v. met een „legale”. Het gaat in zijn betoog dus niet om de tegenstelling tussen (brute) „macht” en „recht”. Met de onderscheiding van „machtsstaat” en „rechtsstaat” heeft dit woord van Paulus niets van doen. Het is trouwens de vraag of men überhaupt in de werkelijkheid van het leven der staten iets met deze onderscheiding kan beginnen! Neen, met het woord „macht” wijst Paulus op een „volmacht” die door God wordt verleend.

Dat blijkt uit de gedachtengang van vers één en twee onmiskenbaar. Er is, zo zegt hij, geen „macht” dan van God. De „machten” die er zijn, zijn door God gesteld. Het feit dat er geregeerd wordt is dus geen toeval. In laatste instantie ook geen gevolg van menselijke wilsbeslissingen en machtsdaden. Evenmin kan een historisch doorlichten van het optreden van zo’n macht onder de mensen de afdoende verklaring van de aanwezigheid en het functioneren daarvan zijn. Met alle klem betoogt Paulus tegenover dit alles dat de **laatste en enige grond** voor het gezag en de overheid gelegen is in een „machtiging” van Godswege.

V

In wat Paulus van de overheden zegt wordt geen enkel oordeel uitgesproken over de **totstandkoming** van de „machten”, over de historische gang van zaken die tot het optreden van bestaande „machten” leidde. Paulus zegt, kort, duidelijk en concreet: de „machten” **die er zijn**, zijn door God als zodanig geordineerd. Dit betekent allerminst dat God het historisch proces dat in het optreden van een „macht” resulteerde alleen maar belangstellend volgde en achteraf sanctioneerde. Maar het betekent evenmin dat

Het volk

dat

geen gezag

erkent

verliest zijn

vrijheid

Hij dat veroordeelt! Met de half-wijsgerige, half-historische beschouwingen over het in de loop der historie opgetreden zijn van „machten” houdt Paulus zich niet op. Hij rept ook met geen woord van het „wezen” van de overheden en de omvang van haar taak enz. Het gaat hem er alleen om aan te geven wat de navolging van Christus, het vertonen van de gestalte van Christus, door de christenen, ten opzichte van hun houding tegenover de overheden inhoudt. Wat hij geeft is naar zijn wezenlijke strekking en bedoeling een apostolisch vermaan tot liefde en ootmoed!

Dit alles voor ogen houdend moeten we ons goed realiseren dat Paulus toch maar zonder meer poneert: de machten **die er zijn!** Dat wilde toen zeggen: Nero en zijn satellieten, die als „bezettende macht” over tientallen volken heersten! Die machthebbers waren van een voluit imperialistisch en kolonialistisch rijk. Deze hadden de „macht” over de „gehele wereld” waarlijk niet in de weg van recht en gerechtigheid verworven! Integendeel: de weg van de romeinse imperatoren naar de heerschappij over de „oecumene” was er een van list, verraad, bloed, geweld, onrecht. Maar Paulus moraliseert er niet over hoe een „macht” in concreto aan de macht is gekomen. Voor Paulus is het kort en goed zo: door het handastelijke feit dat de reël bestaande „machten” aan de macht zijn, hebben zij een goddelijke opdracht! Daárvan moeten de christenen doordrongen zijn. Heeft Paulus, dit schrijvend, gedacht aan het woord van Christus tot Pilatus: „Gij zoudt geen „macht” tegen mij hebben, indien het u niet van boven gegeven ware?”

VI

De verborgenheid van Gods wil en werk in de leiding der geschiedenis met haar bloed, tranen, geweld, ongerechtigheid wordt door Paulus niet vanuit moreel of ethisch gezichtspunt doorlicht en gewaardeerd. De mensen die de feitelijke macht uitoefenen, welke titels ze ook mogen voeren, zijn kort en goed „gevolmachtigden” van God.

Daarvan worden nu twee dingen gezegd.

In de eerste plaats dat nu van „alle ziel” — de opdracht is zo algemeen mogelijk — verwacht mag worden dat zij zich aan die „machten”, aan die overheden zal **onderwerpen**. En de opdracht daartoe is dodelijk ernstig. Want, zo verzekert Paulus, wie zich te-

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

WATER

„Broeder Mac Soandso ligt in het ziekenhuis”, zei de predikant in het kleine Schotse kerkje. „U kunt hem niet bezoeken, maar misschien stuurt iemand hem wat whisky — dat mag”. Er ging een lach door het kerkje. Ja waarlijk, een Schot lacht als hij het woord whisky hoort; als het moet ook in de kerk. En overmits bezoek en bloemen niet toegestaan waren, maar Mac Soandso toch een broederlijke hartversterking nodig had, was de predikant uitermate toepasselijk, door deze deur voor de christelijke naastenliefde te openen.

Dat zei ik hem dan ook, toen ik hem enkele dagen later — hoogst toevallig — tegen het lijf liep en we een lang gesprek konden hebben. Hij vroeg me waarom ik gelachen had in de kerk. Ik zei: om die whisky. En ik zei erbij: ik hoor in Nederland al een predikant een geschenk in spirituele natura aanbevelen! Hij vroeg: heeft ook Paulus niet Timotheus aanbevolen eens wat anders dan water te drinken — met het oog op zijn zwakke maag? Ja, dat heeft Paulus. En de Spreukendichter beval sterke drank aan voor stervenden en bitterbedroefden.

Dat gaf een heel gesprek. Over water. En over sterker dranken dan water. Over het drankmisbruik in Schotland, waar een op de tien gezinnen een alcoholist oplevert. Over de achtergronden van alcoholisme: de vlucht uit de werkelijkheid. En over de geneeswijzen daarvan.

De predikant zei, dat het orthodoxe christendom het alcoholgebruik was te lijf gegaan als de hoofdzonde van de mensheid. En ik dacht aan de tijd, waarin wijlen N. Baas — de columnist van Even Parkeren — het artikel van de week in De Reformatie schreef, waarbij hij dikwijls propaganda voor de blauwe knoop maakte. Samen waren we het er over eens, dat het alcoholisme eerder een symptoom dan een zonde genoemd moet worden — welk symptoom overigens alle zorg nodig heeft!

—o—

Zo kwamen we verder. Toen ik hem op de proef stelde door tijdens het gesprek een drankje aan te bieden koos hij geen whisky maar bier; vanwege de warmte. Dies prees ik hem om zijn matigheid. Hij weerde dat compliment af met te zeggen: er is niet veel verschil tussen water, bier en whisky. Bier is in hoofdzaak water en whisky betekent van huis uit gewoon: water. Daar keek ik van op. Jazeker, ging hij verder, het is een Keltisch woord en het betekent water.

Iemand in Campbeltown zei me eens dat het Tarbert Loch gevuld zou zijn met whisky — vertelde ik — en ik had hem geantwoord dat deze wetenschap een hele troost moest zijn, wanneer je in het Tarbert Loch overboord mocht slaan. Zeker — zei onze dominé — daar had die man gelijk aan; het Tarbert Loch staat tot de rand vol met whisky, dat is water. Ik geloofde het nog maar half.

Maar hoe noemen de Russen hun sterke drank? vroeg hij. Wodka, zei ik prompt. Nu dan, was het antwoord, dat betekent ook water! En wat zeggen de Denen? vroeg hij verder. Aquavit. Nu dan, aquavit, levenswater, water des levens. En wat zeiden de Indianen, toen ze ermee vergiftigd werden? Vuurwater. Alstublieft!

Nog een opmerking van hem. Water in de wijn doen is fout, is drankmisbruik. Maar een scheut whisky in een glas sodawater is goed tegen de dorst. Proeft u het verschil?

Nu verzeker ik u, dat dit onderwerp niet het enige was dat we besproken hebben. We zijn ook op zijn preek ingegaan — en dat hoort u misschien een andere keer. Maar voor vandaag is het onderwerp water nog lang niet uitgeput. Want welke rol speelt het water in ons mensenleven!

De ongeboren mens wordt gedragen in het vruchtwater. De geboren mens wordt gewassen in water. Gedoopt in water. Vele malen van

zijn onreinheid bevrijd door water. Zijn lichaamcellen zijn hoofdzakelijk gevuld met water. Als na een ziekte, na een ontbering, onze „jeugd terugkeert” dan is dat, omdat de tonus zich herstelt — de vochtspanning in huid en spieren terugkomt. Na een operatie, na bloedverlies, wordt ons lichaamsvocht aangevuld met zout water. Bij de gezondheid van ons lichaam speelt de waterhuishouding een grote rol. Zelfs de gestorven mens wordt gewassen met water, eer hij aan de schoot der aarde wordt toevertrouwd.

Waar het water een zo belangrijke rol speelt is het niet verwonderlijk, dat het water ook veel overdrachtelijke betekenissen kreeg. Als iemand „op water en brood” wordt gezet, wordt hij tot een levensminimum teruggezet maar blijft in leven. — Het doopwater, doodgewoon aqua di pompa, heeft de schone naam van bad der wedergeboorte ontvangen. — Elk punt op de stafkaart is geregistreerd naar de hoogte boven of onder A.P., dat is het Amsterdamse waterpeil. — Water wordt geacht te komen uit de sluizen des hemels. — De Arabieren, levend in droge streken, stempelen op hun munten: Allah is groot, Allah scheidt het water. — Ziedaar water, zei een Moors bekeerling, wat staat mijn doop in de weg?

Maar water stelt nog meer voor. De volkeren worden in de Openbaring gezien als de zee. Wanneer deze wereld met vuur is vergaan is de „zee” er niet meer. — De liefde wordt visionair gezien als de zee. — De dood wordt door dichters gezien als een zee, of als een rivier. — De Grieken noemden die rivier Styx, de Egyptenaren gaven hun doden een boot mee. Ja, de Egyptenaren gaven ongewenste kinderen prijs aan de dood, door ze in drijvende mandjes de Nijl op te sturen: de geschiedenis van Mozes staat niet alleen. — Daarentegen zeiden de ouden: navigare necesse est, om in leven te blijven moet er gevaren worden.

Was het niet Petrus, die het wereldbeeld van vóór Pythagoras citeerde, toen hij zei dat de wereld uit water was geschapen en in het water lag? En greep hij daarbij niet terug op Mozes, waar gesproken wordt van wateren onder de aarde?

Door het water is de mensheid eens nagenoeg vergaan. Door het water zijn de acht zielen van Mozes behouden en bewaard, inclusief wij die schrijven en lezen. Ja, het water speelt een enorme rol in ons bestaan.

—o—

Daarom is het ons niet onverschillig, wat we drinken. Ieder volk zijn eigen speciale drank, waarvan water de hoofdzaak is; maar allen drinken wij water. Hier op de Veluwe heb je — zo tussen de dertig en veertig meter diepte — ongelooflijk lekker water. Dat moet gletscherwater zijn, dat ergens bij Straatsburg in de ondergrond terechtkomt, geleidelijk onder de Veluwe doorstroomt en in de Noordzee verdwijnt. Natuurlijk is het eindeloos gezuiverd, gefilterd en uitgewerkt: volmaakt bacteriëenvrij. Maar nee hoor — we moeten flauw overheidswater drinken. Jammer. Particuliere pompen zijn verboden. En dan mogen we nog niet mopperen vergeleken bij onze lezers, in zover die chloorwater drinken: afvalwater, dat met chemicaliën onschadelijk is gemaakt. Of fluorwater: goed voor onze melktandjes.

Het is de overheid, onze Big Brother, die deze elementaire grondstof in monopolie verstrekt. Evenals de telefoon, de electra, de vuilnisdienst, de gasvoorzieningen, de postverzending, de riolering en al die andere public utilities, die elders door particuliere ondernemingen — met goede winst maar concurrerend — worden verzorgd. Ja, het toekomstbeeld van onze maatschappij wordt wat duidelijker, wanneer we beseffen dat de kraan voor een levensbelangrijk element als water door één instantie kan worden dichtgedraaid!

—o—

En toch blijft de geringste gave van christen tot christen voorlopig: het reiken van een beker koud water. Zei de Heiland.

En toch wast al het water van de zee ons doopwater niet af. Zei een predikant uit de vorige eeuw.

Zo blijven we uitzien naar het avondmaal des Lams, waar wijn wordt geschonken. Zegt de Openbaring des Heren aan Johannes.

Aquavit — water des levens. Wie dat gedronken heeft krijgt in der eeuwigheid geen dorst meer. Zegt het Evangelie.

INGEZONDEN

Open brief van het N.E.V. aan alle anti-revolutionairen

Zoetermeer, 13 juni 1973

Geachte lezer,

Enige tijd geleden voerde de hervormde hoogleraar Roscam Abbing een pleidooi voor een hergroepering van de bestaande christelijke politieke partijen. De 3 grote christen-democratische partijen, nl. de KVP, ARP en CHU zouden niet moeten worden omgesmolten tot één grote christen-democratische partij, maar tot twee duidelijk van elkaar te onderscheiden politieke formaties op christelijke basis. Hierbij zou dan de ene partij uitgesproken

links moeten zijn en de ander rechts. Iedere christen kan op die manier een keus maken die zowel op zijn religieuze als op zijn politieke gevoelens aansluit.

Hoewel wij het plan van prof. Roscam Abbing afwijzen, geeft dit toch precies de armoede aan waarin de politiek die door de drie grote christen-democratische partijen wordt gevoerd, is geraakt.

Deze politiek, die o.a. heeft geleid tot de totstandkoming van het linkse kabinet-Den Uyl, is het resultaat van een **geestelijke** cri-

sis. Een crisis die ons nu een links en een rechts christendom wil suggereren.

Deze gedachte echter komt helaas voort uit puur materialistisch denken.

De grondslag hiervan is het begrip „De rechten van de MENS”. Men stelt in het politieke denken en handelen de MENS in het middelpunt. Uit Gods Woord weten we dat zulk een politiek tenslotte zal verzanden in een onchristelijke revolutiegeest. Echte christelijke politiek daarentegen stelt GOD in het middelpunt. Hij is de Schepper van hemel en aarde en de beheerder van alle dingen en daarom komt Hem alle eer toe. Zijn **wetten** en **normen** zullen uitgangspunt en programma zijn van iedere christelijke politieke partij. Wanneer we deze wetten en normen niet onderhouden, maar ze tezamen met Satan's wetteloosheid en normloosheid op de onderhandelingstafel werpen, doen we tekort aan onze liefde tot God en daarin ook aan onze liefde tot de naaste. Ook hier geldt: Gehoorzaamheid is beter dan offeranden.

In allerlei kringen waarin de Schriftkritiek hoogtij viert, spreekt men nu over linkse en rechtse christelijke politiek, waarin met name de linkse (lees: Marxistische) politiek als „evangelisch” wordt aangeprezen. Andere christenen zoeken het in de liberale koers.

Zowel socialisme als liberalisme denken echter beiden materialistisch en zullen derhalve door de christen moeten worden afgewezen in gehoorzaamheid aan het Woord van onze Heiland: „Zoek eerst het Koninkrijk Gods en alle dingen zullen U worden toegeworpen.” Daarom mag christelijke politiek niet worden opgedeeld in een socialistische en een liberalistische richting.

Twee wegen

Voor de gelovige Christus-belijder is er altijd een andere keus geweest. NIET de keus tussen socialisme en liberalisme, tussen links en rechts, maar tussen hen die God dienen en hen die God verwerpen. In psalm 1 lezen wij:

„Menswaardig sterven”

Kort geleden las ik, dat de medische faculteitsvereniging van de Katholieke Universiteit in Nijmegen, een symposium van artsen, verpleegkundigen en geestelijk verzorgers het onderwerp „Menswaardig sterven” ten gehore liet brengen. De belangstelling was zo groot, dat de helft van de aanvragers dit symposium kon bijwonen. Meer begrijpelijk daar dit vrijwel actueel is. De Nijmeegse farmatoloog prof. dr. Van Rossum en de Amsterdamse internist prof. dr. Van der Meer, voor velen bekend van de T.V. en de arts Thiadens waren de sprekers. Daar dit onderwerp ook mijn belangstelling heeft, mogelijk velen met mij, wil ik graag met mijn woorden en mijn eigen visie daarover schrijven.

Prof. Van der Meer sprak speciaal over de angst, niet van de stervende zelf, doch van hen rondom van het bij zijn van de stervende. Meestal worden stervenden in een apart kamertje gelegd met gesloten gordijnen. Dus geïsoleerd. De bezoekers spreken niet meer gewoon, maar fluisterend. Volgens prof. Van der Meer is dit niet juist. De behoefte van de stervende wordt ontnomen door gespannenheid en menselijke warmte, wegens die gedempte atmosfeer van duisternis. Zonder spreken kan men naast de stervende zitten, met het vasthouden van zijn of haar hand. Dit geeft de stervende rust en aanleiding tot veel dankbaarheid. Bij degenen die er bij zitten kan er onmacht ontstaan tot een vlucht van gedachten over euthanasie. Hoewel dat daar niets mee te maken heeft.

Prof. Van Rossum voerde weer andere facetten van angst aan, dit bij de stervenden zelf.

In Engeland zijn er klinieken, waar deze mensen een cocktail van heroïne en cocaine krijgen, zodat hun stemming overgaat tot een hiep, hiep, hoera stemming. In Amerika wordt in sommige klinieken L.S.D. toegepast. Een toenemend gebruik van psych-farmaca. Deze toediening gaat ten koste van minder medeleven van familie en vrienden. Prof. Van Rossum vindt deze ontwikkeling betreurenwaardig.

Ook komt nog een verpleegkundige aan het woord. Volgens deze verpleegster valt het haar op, dat de meeste stervenden contacten met de 1e jaars zoeken. Deze zijn vaak het meest en zien in de stervende „de mens”. Veel verpleegsters, volgens deze verpleegkundige, zien meer het ziektebeeld. Verder zegt ze, 't gaat er om, als begeleider een warme medelevende persoonlijkheid, die zijn eigen zorgen en belangen op zij zet en volledig aandacht kan besteden aan die ene mens. Dit noemt ze dan helpen. Voor een dosis medicamenten pleit ze, zodat de stervende minder afhankelijk wordt om de pijn te bestrijden. De

geruststellende werking is dan voldoende gebleken. Graag zou zij zien dat bij de stervende door de arts over het sterven gesproken wordt en de verpleegkundigen daarmee verder gaan. In een interview zegt dr. Thiadus: Het ziekenhuis is de minst geschikte plaats om te sterven. Hij zegt, de meest ideale en rustige omgeving is het eigen huis, te midden van familie en vrienden. Als dit onmogelijk blijkt omtrent een behandeling die uitsluitend in een ziekenhuis moet plaats vinden, betreurt hij zo'n gedwongen sterven als een biologisch doodgaan. Wanneer een patiënt dan is opgegeven is hij voor de artsen niet meer interessant. De behandeling blijft dan met het toedienen van pijnstillende middelen.

Dit symposium hoopt binnenkort opnieuw een bijdrage te geven voor het „Menswaardig sterven”. Dit zijn dus de meningen van de hoogleraren Van Rossum en Van der Meer, dr. Thiadus en een verpleegkundige.

Omtrent de meningen van deze bekwame hoogleraren en dr. Thiadus, meen ik, dat zij dit juist zien. Wel jammer dat het pastorale als bijstand, niet genoemd is. Voor ons als gelovigen missen we dit, want ook dat geeft vaak de meeste strijd en angst. Een christenarts ziet gelukkig daar in ook een roeping en taak, hoewel de geestelijk verzorger de juiste persoon is, door met en voor de stervende te bidden en te spreken dat het geloof in het volbrachte werk van Christus, ons de verlossing uit genade schenkt en niet uit verdienste.

Wat de mening betreft van de verpleegkundige, deze kan ik niet delen. Dit heeft niets te maken met een 1e, 2e of 3e jaars. Als een goed christelijke verpleegster, zal zij, indien hiertoe gelegenheid en tijd aanwezig is, haar roeping verstaan, met een stervende die het moeilijk heeft zeer zeker te spreken. Dergelijke verpleegsters zijn mij bekend. Dit heeft met geen enkel leerjaar te maken.

Welk een voorrecht heeft de stervende als men door de Heilige Geest de rust ontvangen heeft en bereidt te zijn om van deze aarde verlost te worden.

Dat angst voorkomt is zeer goed te verstaan. Het vasthouden van een hand kan rustig maken, maar geeft niet de zekerheid die we nodig hebben.

Het toedienen van een cocktail van heroïne, cocaine en L.S.D. is met recht betreurenwaardig. De stervende is dan niet zichzelf meer. Hoe kan men tot zo iets komen? Volgens mij is dat satanisch.

Ik geloof dat, als we leven volgens Psalm 139 en we lezen deze eens goed, dan weten we, dat de Here ons kent en doorgrond. Ook daar vermeldt deze Psalm dat, Gij legt Uw hand op mij en die hand zal ons geleiden en vastgrijpen. U ziet welk een grote betekenis dit geeft. Dan wordt de duisternis licht. Doorgrond mij o God, en ken mijn hart en leid mij op de eeuwige weg.

Dat alleen is stervensgenade, daar kunnen wij ons aan overgeven, want

Halleluja; Lof zij het Lam!
Die onze zonden op zich nam.
Wiens bloed ons heeft geheiligd.
Die dood geweest is, en Hij leeft.
Die 't volk, dat Hij ontzondigd heeft,
In eeuwigheid beveiligd.

Utrecht.

A. van Gelderen-Groeneijk

Welzalg de man die niet wandelt in de raad der goddelozen, die niet staat op de weg der zondaars, nog zit in de kring der spotters; maar aan des Heren wet zijn welgevallen heeft, en diens wet overpeinst bij dag en bij nacht.

Vele anti-revolutionairen zullen zich ongetwijfeld nog de antithese-gedachte herinneren, zoals die door dr Abraham Kuyper is ontwikkeld. Wanneer we psalm 1 lezen, zien we hoe Schriftuurlijk deze antithese-gedachte was. Vele hedendaagse anti-revolutionairen hebben deze antithese inmiddels vervangen door een synthese. De huidige crisis binnen de grote christen-democratische partijen geeft dit duidelijk aan:

— Was er sprake van een antithese toen KVP, ARP en CHU meededen aan de grote Vietnam-demonstratie die door de CPN was georganiseerd?

— Merken we nog iets van een strijd voor Gods wetten en normen in het regeerprogramma van het rode kabinet-Den Uyl wanneer het gaat om abortus, euthanasie en de gehele verdere zedelijkheidswetgeving?

— Welke gelovige christen kan nog vertrouwen hebben in de ontwikkeling van onze maatschappij, waarin toch de eer van onze Schepper voorop moet staan, als 6 van de 16 ministers lid van de VPRO zijn, een omroep die schopt tegen alles wat heilig is?

— Wie kan nog vertrouwen hebben in een kabinet dat de verdediging van ons land tegenover communistische agressors ondergeschikt maakt aan allerlei rode en vuurrode stokpaarden? Het communisme dat in 50 jaar tijds reeds 100 miljoen mensenlevens heeft gekost en dat de christenen in concentratiekampen en psychiatrische inrichtingen stopt.

— Maar wat nog erger is: Wie kan nog vertrouwen hebben in christelijke politieke partijen die zo'n kabinet tot stand helpen brengen en in stand willen houden ook?

Het **Nationaal Evangelische Verband (NEV)** ziet de toekomst van christelijk Nederland somber in, als er niet snel en doelbewust wordt gehandeld. Wanneer een man als mr B. Biesheuvel, voormalig lijsttrekker van de ARP, zich uit de politiek terugtrekt omdat zijn partij diametraal tegen de eigen verkiezingsbeloften in koerst, moeten (!?) bij velen de ogen toch wel open gaan. Zullen we ons als gelovigen nu teleurgesteld terugtrekken en het slagveld prijsgeven aan de onchristelijke, revolutionaire krachten? Néén, dat mógen zij niet. Integendeel, we hebben de **opdracht**, een cultuuroopdracht om deze aarde te bewerken en te bewaren **tot Gods eer**. (Genesis 2 : 15) Door ons teleurgesteld en ontmoedigd terug te trekken, onttrekken we ons aan deze bijbelse opdracht.

Het NEV roept daarom allen die door de laatste ontwikkelingen in gewetensnood zijn geraakt op tot nieuwe activiteit. Door een snelle hergroepering van gelovig Nederland zal veel werk ten goede van land en volk kunnen worden gedaan.

Alleen zo is het mogelijk om straks in Staten en Raden vele vertegenwoordigers van een Schriftgetrouwe politiek te brengen.

De principiële tegenstand tegen de secularisatie, de verlinksering en de verloedering in het politieke en maatschappelijke leven ontbreekt bij KVP, ARP en CHU helaas veel te veel. Dat betekent natuurlijk niet, dat er in deze partijen geen positieve christenen meer te vinden zouden zijn, maar hun strijd — hoe sympathiek ook — is een achterhoede-gevecht zonder uitzicht. Daarom roepen wij hen op deze hopeloze strijd te staken en de rijen van het NEV te komen versterken. Hier wordt geen negatieve maar een positieve actie gevoerd; geen verdediging van de laatste stelling, maar een frontale aanval in het centrum.

Het NEV voert als interkerkelijke politieke formatie een nationaal-christelijke politiek. Het wil in dit verband ernstig waarschuwen tegen iedere vorm van lijdelijkheid in deze tijd van geestelijke en morele achteruitgang. Tevens wil het NEV graag aan de vele Schriftgetrouwe christenen een nieuw politiek tehuis bieden. Een tehuis, waarin de reformatorische beginselen voor het politieke leven weer volop gelden.

Bovenal hopen en bidden wij dat christelijk Nederland in deze donkere dagen zal ontwaken. Het gaat om ontzaggelijk belangrijke dingen. Het gaat om ons en onze kinderen. Het gaat om de allesbeheersende vraag of er voor ons volk nog een dageraad zal zijn. Een dageraad waarin Nederland als weleer zal worden geregeerd met het publieke doel de Schep-per aller dingen te eren in het politieke en maatschappelijke leven.

Het NEV-hoofdbestuur

Contact-adres:

Afdeling Propaganda en Publiciteit NEV, Frederik Hendriklaan 38, Zoetermeer.

De redactie hoopt op deze zaken nader in te gaan. A.

(Ingezonden)

Open brief

Amersfoort, 1 augustus 1973

Hoogedelgestreng Heer Roolvink,

Op 17 augustus gaat U, als lid van een uit leden van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal bestaande commissie, naar de volksrepubliek China. Uit persberichten is gebleken dat deze reis een informatief karakter draagt en ongetwijfeld zal er dan ook gelegenheid worden geboden zich te oriënteren en vragen te stellen aangaande de problemen die zich in de volksrepubliek China voordoen.

Ongetwijfeld zult U op de hoogte zijn van de vervolging van christenen in de communistische landen. Zo ook in de volksrepubliek China. Van vrijheid van geloof is in dit land weinig sprake en sa-

Damascus

Op 13 april 1973 werd de lezers van dit blad de nood van de National Christian Alliance Church te Damascus onder ogen gebracht. Het kerkgebouw van deze gemeente heeft dringend een verwarming nodig, omdat het er 's winters zeer koud kan zijn. Men leze de toen in Opbouw gepubliceerde brief van ds Ibrahim Oueis er op na.

Tot op 15 augustus jl. bracht de aktie voor de centrale verwarming van de National Christian Alliance Church f 2.285,70 op. Eind mei werd een eerste bedrag van \$ 500 overgemaakt, wat bij de toen geldende koerswaarde een bedrag van f 1.430,— was. Resteert nog f 885.70.

Met dankbaarheid noemen we hier één gift met name: een interkerkelijke dienst op eerste Paasdag in de geref kerk (syn.) te Haulerwijk en de collecte op tweede Paasdag in de hervormde gemeente van Haulerwijk brachten gezamenlijk f 571,98 op.

Alle gevers ontvingen persoonlijk bericht van de ontvangst van hun gift, behalve degenen die meedeelden zo'n bericht niet op prijs te stellen. Een zekere ongerustheid over de daaraan verbonden kosten is daaraan niet vreemd. We kunnen alle gevers echter verzekeren dat het volledige bedrag naar Damascus wordt overgemaakt, zonder aftrek van kosten.

Amsterdam Herman Amelink

Op 28 februari schreef ik ds Oueis een brief, waarin ik hem vertelde zijn brief van 13 november 1972 te zullen publiceren. Eind mei werd \$ 500 naar Damascus overgemaakt. Van ds Oueis ontving ik daarop de volgende reactie.

menkomsten om God te dienen zijn zelfs verboden. Om U een indruk te geven van het lijden van Christus' gemeente in communistisch-China, doen wij U hierbij het boekje „Ziende de onzienlijke” van de zendeling Leslie Lvall toekomen, de man die 22 jaar in China werkzaam is geweest.

Leden van de Gereformeerde Politieke Jeugdstudieclubs (GPJC), het Landelijk Verband van Staatkundig Gereformeerde Studieverenigingen en het Nationaal Evangelisch Verband willen Uw aandacht vragen voor het lot van de christenen in de volksrepubliek China.

Ondergetekenden doen een dringend beroep op U, als Christen,

— zich te oriënteren met betrekking tot de leefsituatie van de christenen in China;

— vragen te stellen naar hun vrijheid van geloven in deze communistische staat;

— pogingen te doen contact te krijgen met gelovigen die in moeilijkheden verkeren;

Langerak

H. Amelink

Damascus, 7 juli 1973

Geachte broeder Amelink, Genade voor u en vrede van God, de Vader en Jezus Christus, onze Heer.

Ik schrijf u in antwoord op uw brief van 28 februari 1973, en om u hartelijk te danken voor uw inspanningen voor de \$ 500 voor de centrale verwarming voor onze kerk. Wij zijn allen zeer erkentelijk voor uw waardevolle gift en bidden vurig dat onze machtige God u zal vergelden naar Zijn rijkdom in Christus Jezus, onze Heer.

Het geld kwam precies op tijd, hetgeen het voor ons meer waard maakte en waardoor wij aangespoord werden tot diepe dankbaarheid jegens onze Vader. We willen iedere gever laten weten dat hij ons heeft geholpen en dat hij onze dank verdient. Wil hen allen namens ons in uw blad danken.

Het spijt me dat het zo lang geduurd heeft, voordat ik schreef, maar verschillende redenen maakten eerder schrijven onmogelijk. Wil mijn verontschuldiging daarvoor accepteren.

U en uw gemeente en de lezers nogmaals dankend, biddend dat onze Vader ons allen zal helpen datgene te doen wat eer en lof voor Zijn Zoon betekent, oprecht verbonden in de banden van Golgotha,

w.g. Ibrahim Oueis

Gelden voor de verwarming van het kerkgebouw van de National Christian Alliance Church van Damascus kunnen nog steeds overgemaakt worden op postrek. 895 AMRO, Amstelveenseweg, ten gerieve van rek.nr. 46.59.05.897, Herman Amelink, Vaartstr. 48-IV, Amsterdam. Van de aankomst van uw gift ontvangt u persoonlijk bericht.

de redactie

— aan te dringen op verbetering van de rechten van de christenen in China;

— te informeren naar de mogelijkheden voor het geven van financiële en materiële steun vanuit Nederland aan vervolgde christenen en hun gezinnen daar.

Wij hopen dat U de broeders daar ten goede zult zijn en wij wensen U tijdens deze verre reis Gods zegen toe en hopen dat Hij U behouden zal doen terugkeren.

Met vriendelijke groeten, hoogachtend

Leden van de G.P.J.C.
Henk van de Velde (Bedum)

Leo Bezemer (Amersfoort)

Voor het L.V.S.G.S.
Jan Sturm (Voorburg)

Voor het N.E.V.
C. J. Smits (Zoetermeer)

